

УДК 339.92:[339.13:061.1ЄС:004](477)

Швец А.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВКЛЮЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР

У статті досліджено необхідність співпраці з країнами ЄС задля розвитку інформаційно-комунікаційного підприємництва в Україні. Охарактеризовано нові можливості включення країни до єдиної європейської цифрової інфраструктури, яка запланована у рамках Цифрового Співтовариства. Подано ключові сфери діяльності майбутнього європейського співтовариства. Визначено двосторонні переваги від співпраці у сфері цифрових технологій між Україною та ЄС, представлено соціально-економічний ефект від здійснення. Висвітлено основні аспекти співпраці з ЄС у рамках програми «Горизонт 2020» у напрямі інформаційно-комунікаційних технологій. Подано рекомендації щодо розроблення дорожньої карти з адаптації вітчизняного законодавства до ключових стандартів ЄС у цифровій сфері. Запропоновано ряд реформ, які необхідно здійснити на урядовому рівні задля включення України у європейську цифрову спільноту.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), веб-простір, цифрове співтовариство, ІТ-спільнота, цифровий простір, інформаційне суспільство.

ВКЛЮЧЕНИЕ УКРАИНСКОГО РЫНКА ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЕВРОПЕЙСКОЕ ЦИФРОВОЕ ПРОСТРАНСТВО

Швец А.И.

В статье исследована необходимость сотрудничества со странами ЕС для развития информационно-коммуникационного предпринимательства в Украине. Охарактеризованы новые возможности включения страны в единую европейскую цифровую инфраструктуру, предусмотренную в рамках Цифровой Сообщества. Поданы ключевые направления деятельности будущего европейского сообщества. Определены двусторонние преимущества от сотрудничества в сфере цифровых технологий между Украиной и ЕС, представлен социально-экономический эффект от их осуществления. Освещены основные аспекты сотрудничества с ЕС в рамках программы «Горизонт 2020» в направлении информационно-коммуникационных технологий. Даны рекомендации по поводу разработки дорожной карты по адаптации отечественного законодательства к ключевым стандартам ЕС в цифровой сфере. Предложен ряд реформ, которые необходимо осуществить на правительственном уровне для включения Украины в европейское цифровое сообщество.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии (ИКТ), веб-пространство, цифровое сообщество, ИТ-сообщество, цифровое пространство, информационное общество.

INCLUSION OF UKRAINIAN MARKET OF INFORMATION
AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN EUROPEAN DIGITAL SPACE

Shvets A.

The article reveals the necessity of cooperation with the EU for the development of information and communication businesses in Ukraine. Characterized new features of include the country to the European digital infrastructure that is planned as a part of Digital Community. Presented key areas of the future of the European community. Identified bilateral benefits of cooperation in the field of digital technology between Ukraine and the EU, represented by the socio-economic effect from the implementation. Characterized the basic aspects of cooperation with the EU in the framework of the program "Horizon 2020" towards ICT. Proposed the recommendations for the development of a roadmap for adaptation of national legislation with the key EU standards in the digital sphere. Recommended a series of reforms that must be implemented at the government level for inclusion of Ukraine to the European digital community.

Keywords: information and communication technologies (ICT), web space, digital community, IT-community, digital space, information society.

Постановка проблеми. У розвинутих країнах сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) вже стали базовими (наскрізними) технологіями в усіх сферах народного господарства і життя суспільства. Потрібно переглянути ставлення до нової економіки, щоб не залишитися поза світовим економічним розвитком. Для цього необхідне поєднання традиційних виробництв з інформаційною економікою, що робить можливим охопити телекомунікаційними і програмно-інформаційними технологіями усі сфери життя, а обмін інформацією створить спільні електронні ринки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключову роль інформаційних технологій, що супроводжують соціально-економічні процеси в країні, висвітлює С.В. Коляденко [1]. Розвиток інформаційного суспільства в Україні, глобальні виклики та можливості висвітили Д.В. Дубов, М.А. Ожеван, С.Л. Гнатюк [2]. Основні тенденції міжнародної торгівлі ІКТ-товарами у розрізі країн за різним рівнем економічного розвитку висвітили З.М. Яремко та Р.В. Микитюк [3]. Натомість у працях згаданих вище вчених не приділено достатньої уваги інтеграції України у європейську цифрову спільноту та співпраці з країнами ЄС задля розвитку інформаційно-комунікаційного підприємництва в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження необхідності співпраці з країнами ЄС задля розвитку ринку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрове співтовариство – ініціатива Євросоюзу із поєднання комунікаційних ринків 28 країн ЄС і 6 країн Східного партнерства, включаючи Україну, задля спрощення процесу обміну інформацією між країнами-учасницями, підвищення надійності захисту систем та даних, а також розширення бізнес-можливостей країн-учасниць цифрової спільноти.

За словами єврокомісара з питань цифрової економіки і суспільства Гюнтера Еттінгера, цифрова спільнота сприятиме подальшому об'єднанню України з Євросоюзом та створить передумови для прискорення розвитку економіки України, розширить можливості для малого та середнього бізнесу і спрощення бюрократичних процедур між країнами. Єврокомісар також зауважив, що ЄС та іншим країнам потрібна спільна цифрова мова, спільні цифрові стандарти, щоб забезпечити кібербезпеку, надійність роботи цифрових мереж та дотримання прав власності на дані. Для цього слід створювати наднаціональні системи, пан'європейські мережі, щоб посилити надійність національних правил кожної окремої країни [4].

Цифрове співтовариство як віртуальна ІТ-спільнота призначена для створення спільного інформаційного (цифрового) поля з метою реалізації проєктів з мережевої та інформаційної без-

пеки, кібербезпеки, електронної ідентифікації і довірчих послуг, цифрових навичок та просування інновацій, електронного урядування та відкритих даних.

Щоб витримати конкуренцію з північноамериканськими та далекосхідними економіками, Євросоюз потребує 600–700 млрд. євро інвестицій у розвиток цифрової економіки країн-членів співтовариства, а також країн, які не є членами ЄС, зокрема Швейцарії, України та держав Західних Балкан, але які є частиною загальноєвропейської інфраструктури. Зазначені кошти мають бути спрямовані на розвиток волоконно-оптичних мереж і запуск стільникового зв'язку п'ятого покоління (5G). У 2015 році ЄС зробив дослідження цифрової інфраструктури України. Результати показали, що економічний ефект під час зростання абонентської бази широкосмугового інтернет-доступу (ШСД) на кожні 10% користувачів експерти оцінили в додаткові 4–6 млрд. євро на рік до ВВП країни. Якщо зараз проникнення ШСД становить 33% в середньому по країні, то за досягнення 43% економічний ефект сягне 5 млрд. євро на рік. Тільки рік тому Україна подолала «розрив в 3G», що скоротило його 10-річне відставання від Європи на п'ять-шість років. У зв'язку з цим на комісії ЄС з питань інформаційного суспільства Україна була запропонована як «тестовий полігон» для розроблення, випробування та впровадження 5G-технологій, оскільки наявні всі передумови для цього: висококваліфіковане інженерні та ІТ-кадри, технологічні й інноваційні традиції, а також наявний «цифровий розрив», коли стрибок від однієї технології до іншої може мати максимальний ефект [5].

Приєднання України до Цифрового співтовариства ЄС є дуже важливим кроком для нашої країни, оскільки це дасть змогу «зняти кордони» між нашою державою і європейськими країнами, запровадити єдині стандарти, вжити заходів щодо лібералізації та контролю цифрового ринку, запустити спільні фінансові проекти. Україна стане першим стратегічним партнером Цифрового співтовариства, не враховуючи країни Євросоюзу [6].

Тісна співпраця у сфері цифрових технологій сприятиме розвитку економіки та суспільства в інтересах як України, так і ЄС. Приєднавшись у червні 2015 року до Декларації першого засідання міністрів «Східного партнерства ЄС» з питань цифрової економіки, Україна підтвердила свої наміри та готовність співпрацювати з ЄС та сусідами ЄС у цій сфері.

Одним із першочергових пріоритетів Європейської комісії є скасування регуляторних та інших бар'єрів задля створення Єдиного цифрового ринку протягом найближчих років. Реалізація цієї ініціативи може забезпечити щороку 415 млрд. євро надходжень до економіки ЄС (обсяг якої становить 14 трлн. євро), а також сприяти створенню сотень тисяч нових робочих місць. За кількістю висококваліфікованого людського капіталу Україна займає провідну позицію у сфері інформаційно-комунікаційних технологій у Центральній та Східній Європі [7].

Згідно з нещодавно опублікованим Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) Глобальним звітом про розвиток інформаційних технологій – 2016 (The Global Information Technology Report) Україна за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій минулого року посіла 64 рейтингову позицію серед 139 країн світу, покращивши за рік результати на 7 пунктів. В основі рейтингової оцінки застосовано Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index 2016), який визначає рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у країнах світу. Індекс складається з таких чотирьох субіндексів, як наявність умов для розвитку ІКТ; готовність; субіндекс використання ІКТ урядом, бізнесом і суспільством; субіндекс впливу ІКТ на розвиток країни [8].

У рамках співпраці з Європейським Союзом Україна приєдналась до програми «Горизонт 2020», основною метою якої є сприяння сталому розвитку економіки країн Європейського Союзу та асоційованих країн шляхом підтримки наукових досліджень та інновацій у ключових напрямках розвитку економіки та суспільства. Конкурси програми (Calls) мають на меті підтримку партнерства між приватним та державним секторами (PPP), що відкриватимуть перед

Європою нові можливості та дадуть змогу підвищити конкурентоспроможність європейського ринку в багатьох галузях ІКТ. Зокрема, як зазначено в Робочій програмі на 2016–2017 роки, йдеться про галузі електроніки, фотоніки, робототехніки, а також про сфери Big Data, обчислювальної техніки, вбудованих та мережевих систем. Саме ці галузі, на думку Європейської комісії, мають найбільший потенціал для збереження лідерських позицій Європи на світовому ринку [9].

Для включення України у європейську цифрову спільноту необхідно вирішити суттєві проблеми з формування та реалізацією ефективної державної політики, зокрема у сфері створення сприятливих умов для ведення ІКТ-бізнесу, оскільки:

- існують обтяжливі процедури виходу на ринок телекомунікацій, зокрема суб'єкти господарювання, крім включення до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій, залежно від виду діяльності, як правило, зобов'язані отримувати ліцензію на вид діяльності у сфері телекомунікацій та/або ліцензію на користування радіочастотним ресурсом України, та/або дозвіл на використання номерного ресурсу;

- недостатньо врегульовані відносини для забезпечення економічної конкуренції на ринках деяких телекомунікаційних послуг, а саме на законодавчому рівні не визначено засади проведення аналізу ринків телекомунікаційних послуг, перелік регуляторних зобов'язань для операторів, провайдерів телекомунікацій з істотною ринковою перевагою і повноваження національного регулятора щодо їх застосування; відсутні ефективні механізми нагляду (контролю) у сфері телекомунікацій, спрямовані на запобігання порушенням та зниження потенційно можливого тиску на суб'єкти господарювання, зменшення кількості перевірок таких суб'єктів; невиконання в повному обсязі Закону України «Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції» [10].

Отже, для створення єдиного цифрового ринку між Україною та ЄС необхідно розробити дорожню карту щодо вирішення суттєвих проблем з формування та реалізацією ефективної державної політики у сфері ІКТ, гармонізацією вітчизняного законодавства і правил захисту прав споживачів до ключових стандартів ЄС у цифровій сфері. Включення України в єдиний європейський цифровий економічний простір має позитивно відобразитися на розвитку вітчизняної економіки, зокрема на ринку ІКТ, оскільки вплине на підвищення продуктивності праці, створення інноваційних робочих місць, цифрових активів; покращення доступу до глобальних ринків; підвищення конкурентоздатності мікропідприємств, а також малих і середніх підприємств; підвищення якості надання державних послуг; подолання цифрового розриву між людьми та іншими країнами тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Як впливає з дослідження, для подальшого ефективного розвитку ринку ІКТ в Україні та його включення у європейський цифровий простір слід суттєво покращити цифрову інфраструктуру та технології. Отже, КМУ спільно з Верховною Радою України повинні об'єднати зусилля для здійснення реформ, серед яких мають сформувати сприятливі умови для ведення ІТ-бізнесу; захистити та підтримати національного ІТ-товаровиробника; створити умови для розширення експорту вітчизняного цифрового продукту; створити фінансово самодостатні і розвинуті регіони для інноваційних форм ведення ІТ-бізнесу; створити правову базу та гармонізувати українське законодавство у сфері ІТ із законодавством ЄС.

1. Коляденко С.В. *Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі* / С.В. Коляденко // *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. – 2016. – № 6. – С. 105–112.

2. *Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп.* / [Д.В. Дубов, О.А. Ожеван, С.Л. Гнатюк]. – К. : НІСД, 2010. – 64 с.

3. Яремко З.М. Основні тенденції сучасної міжнародної торгівлі ІКТ-товарами / З.М. Яремко, Р.В. Микитюк // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. – 2016. – № 1 (6). – С. 96–103
4. Приєднання України до цифрового співтовариства ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://logist.fm/news/priiednannya-ukrayini-do-cifrovogo-spivtovaristva-ies>.
5. Оліярник М.О. Євросоюз включив Україну у свій план з цифровізації / М.О. Оліярник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://biz.nv.ua/ukr/tech/jevrosojuz-vkljuchiv-ukrajini-u-svij-investplan-po-tsifrovizatsiji-na-700-mlrd-jevro.html>.
6. Приєднання до Цифрового співтовариства ЄС дозволить Україні в майбутньому залучити близько 5 млрд. євро [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/eurobusiness/1509029-priiednannya-do-tsifrovogo-spivtovaristva-es-dozvolit-ukrajini-v-maybutnomu-zaluchiti-blizko-5-mlrd-evro.html>.
7. Гройсман В.Б. Цифрове Співтовариство: Україна та ЄС готують спільний проект в сфері цифрового ринку / В.Б. Гройсман, В. Оттінгер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/06/29/7051397>.
8. Рейтингові оцінки України за індексом мережевої готовності 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/rejtingovi-ocinky-ukrayiny-za-indeksom-merzhevoyi-gotovnosti-2016>.
9. Робоча програма 2016–2017 рр. за напрямом «Інформаційні та комунікаційні технології»: мета та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kpi.ua/1538-2>.
10. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» : Постанова Верховної Ради України від 31 березня 2016 року № 1073-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1073-19#n13>.

E-mail: anzhela.shvets@ukr.net